

הארט השבת

אמרים פנינים וסיפורים על פרשת השבוע

פרשת משפטים

תשפ"ה

גיליון 250

א לעכטיגער שבת

מאת הרב יהודה צבי שפירא רב המוסדות

הזרחה וזהירות פניני ממונות

פניני פרשה

"ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" (כ"א א')
 יש לומר; בדיוק הכתוב: **'לפניהם'**, ע"פ המובא בליקוטי מוהר"ן (לה. שיהר"ן ל"ט) שיעקר **אור הפנים** הוא **השכל והדעת**, **'חכמת אדם תאיר פניו'**. ו"הרוצה להחכים יעסוק בדיני ממונות" (ברכות ס"ג): ולכן כאן בראשית **דיני ממונות**, דיוקו של קרא: **'לפניהם'**, המשכת **אור הפנים** - **השכל והדעת 'בדיני ממונות'**.

"כי תקנה עבד עברי" (כ"א ב)
בוהר הק' (ריש פרשת משפטים) מרחיב על ענין **'גלגולי נשמות'** שמרומז בפרשה זו של: **עבד עברי**, ע"ש. ובמסכת ראש השנה (דף לא): **'שית אלפי שנין הוה עלמא'**. וזהו: **'שש שנים יעבוד'** - **'ובשבועית יצא לחפשי חינו'** - ענין הגאולה שתבא עם סיום סוד הגלגולים, כדבריהם (ביבמות סג): **"אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף"**.

כן אפשר להסמך בעניני זה; מהא המובא ב'חיי מוהר"ן' (תמ"ו): שיש להתעקש בעולם האמת ולומר: **שמוכנים לקבל העונש** - **העיקר לא לרדת עוד פעם לגלגול שסכנתו מרובה**. וזה שאנו רואים כאן בפרשת **'עבד עברי'**, ענין **ההתעקשות** שהעבד אומר: **'אהבתי את אדוני...לא אצא חפשי'**.

"אם בגפו יבא בגפו יצא" (כ"א ג)
'בגפוי' גימטריא: **'אל'הים'** (עם האותיות) רמז על **'דינים'**, ואין **הדין** נמתק אלא **בשרשו**, (ליקו"מ נא, ועוד). וזה: **'אם בגפו יבא'** - בכך גם: **'בגפו יצא'**. וזה חיזוק למעשה: שגורש הדין נמצא ההרווחה, **מצרה' נעשה 'צרה'**, **מיגע' נעשה 'ענג'** וכמובא ע"כ, וביותר בספרי רבינו ומוהר"ן.

"ונתן פדיון נפשו" (כ"א ד)
 בדברי רש"י: **"דמי ניזק, דברי רבי ישמעאל, רבי עקיבא אומר דמי מזיק"**. ע"פ דברי רבינו (ליקו"מ קמ"ט) **ש'חצות הלילה מסוגל כמו פדיון'**. ובדבריו בליקוטי מוהר"ן (תורה ס"ז ב) שיש לבכות ולהתאבל על בנין בית המקדש - שאולי חלילה היינו מהגורמים לכך בגלגולים קודמים, וכן לא לעכב את בנינו כעת בעונינו שגם זה נקרא חורבנו.

וזהו: **'פדיון נפשו'** - **'אמירת חצות'** שהוא כמו **'פדיון'**, והוא על **'דמי ניזק'** - צער החורבן שניזקנו מכן. ו**דמי מזיק'** - על **היזק שלו** בחורבנו, או בעיבוד בנינו כעת ח"ו.
"אם כסף תלוה את עמי" (כ"ב כ"ד)
 אפ"ל בהקדם ע"פ המובא בליקוטי הלכות (הל' העושה שליח לגבות חוב), חיזוק בנושא **הלוואה**, דכמו שהקב"ה כביכול **מקיים את העולם בחסד בתורת הלוואה** גם בעת שעוברים ח"ו על רצונו, כן אנו מחויבים **להידיבק במידותיו לרחם על העניים ולבלי להיות להם כנושה**. כמו שהשי"ת אינו נוגש אותנו ומאריך לנו זמן אחר

מהא המובא ב'זוהר הקדוש' בריש פרשייתנו - פרשת משפטים (שמות צד). שפסוקים אלו בתחילת ואלה המשפטים סובב והולך על ענין הגלגולים, והזוהר מאריך שם בענין הגלגולים. והוא תמוה מאוד, מה הקשר לסוד הגלגולים, הרי פסוקים אלו - הם על דיני ממונות. ובתירוצו: שבפרשת משפטים יש דינים של משא ומתן, וזה העיקר של שורש הגלגולים, שלפעמים אדם יש לו דין תורה עם מישהו והבית דין חיבו, ואדם זה יודע שהוא באמת לא היה חייב, וזהו הסוד של הגלגולים, שיאמין שבגלגול הקודם אני הייתי חייב לשני, ולכן אני צריך לשלם. וכל הצער שלפעמים אחד סובל מהשני, מי יודע אם זה לא מחמת גלגול - שחייב לו מהגלגול הקודם... וכמה דברים אלו, מחייבים אותנו - לא להישאר חייב ממון לשני, שלא נצטרך להתגלגל על כך, וכמובא ע"כ בספרי אמת.

בדיקה טובה ויסודית מדי פעם בפעם
 ולחיוזק בענייני ממונות, כדאי לנו לצטט בכאן קטע עם חן של אמת, מתוך שיחתו של החסיד רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל (דיבורי אמונה ה סב):

"ישנם דברים שחייבים לדבר עליהם: אמנם יכול להיות צדיק, למדן, קדוש וטהור ממארי דחושבנא, אך צריך לעשות לעצמו גם דין וחשבון קבוע ובדיקה טובה ויסודית מדי פעם בפעם; האם הכסף שלו הוא אמנם שלו לחלוטין, האם הוא אמנם נקי בשלימות מכל רבב של נגיעה בממון הזולת; האם לא מעורבות בממונו שאלות על הכסף? האם אין בין כספו כזה השיך לאחרים?... והיה אם אמנם יתברר לו שהוא צריך להשיב, שישבי מיד! ואל ישהה אצלו כסף שאינו שלו ולו לזמן קצר... כדי שלא יתעוררו שום דין ודברים וסכסוכים - גם אם אתה מרגיש עצמך צודק - החזר הכסף וחסל!

ואם אמנם מתעוררים אצלך ספקות על הממון למי הוא שייך, אדרבה, נהג לחומרה, החזר יותר, עד שיצא מלבך הספק לגמרי..." (כמובן שאין הדברים מורים, באם חברו חייב להחזיר לו ע"פ דין תורה).

"תורה" מלשון "הוראה", ניקח הוראה ודרך מפרשייתנו על הזהירות הגדולה הנצרכת בענייני ממונות, בבין אדם לחבירו, שרשי מצוות אלו גבוהים ורמים הם ביותר - וכדאי הם הזהירות המופלגת בכך.

שירת הפרשה

"וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים" - בַּפְּרָשָׁה כְּתוּבָה בַּפְּסוּקִים דִּינֵי בֵּין אָדָם לְחֵבְרוֹ הֵם מִהַר סִינֵי פְּרָאשׁוּנִים.

טַעֲמֵי הַמְּפֹזָוֹת גַּם אֵלֶּה הַנִּרְאִים כְּאֵלֶּי וּמוֹנְנִים אֲיָנֶם אֶלְאָ חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים, שְׁרָזְיָה כְּמוֹסִים.

הַזְהִירוֹת בְּמִמּוֹן חֵבְרוֹ בְּסוּד הַגְּלִגּוּלִים מוֹנְאִים עֶקֶב כֶּף - כְּמֹה זְהִירוֹת וְשִׁמְרָה בְּכֶף נִצְרָכִים.

גַּם בַּפְּרוּטָה קִטְנָה עֲלִינוּ לְהִיּוֹת שְׂמוּרִים מְשֻׁמִּים גַּם עַל זֹאת גּוֹבִים וְנִתְבָּעִים.

השבוע ב'פרשתנו' אנו קוראים על דינים הנוגעים בדיני ממונות ובין אדם לחבירו, זהירות מגניבה וגזילה, מצוות הלוואה לעני, לא ליקח ריבית, ועוד. וכבר עמדו על כך מפרשי התורה-בדברי רש"י בתחילת הפרשה על הפסוק **"ואלה המשפטים"**: **'כל מקום שנאמר "אלה" פסל את הראשונים. "ואלה" - מוסיף על הראשונים. מה הראשונים מסיני אף אלו מסיני'**. לומר; שגם דינים אלו הנראים לנו שאנו מבינים אותם בשכלנו, אינם כך, אלא תורה מסיני הם.

אין אנו מקיימים אותם כי השכל מחייב
 וכך הם דבריו ב'שיחות הר"ן' (קט"ז): אחד היה מדבר עמו, והיה משבח את איש אחד שמתנהג ביושר, ואמר עליו בלשון אשכנז שהאיש הזה הוא אורינטליך (אדם ישר). ענה הוא זכרונו לברכה ואמר: שעל איש ישראלי אין שייך לומר אורינטליך. כי אומות העולם יש להם נהגות נימוסיות מה שהשכל והיושר מחייב, שזה נקרא אורינטליך. אבל ישראל עם קדוש אפילו אלו המצוות שהם מצד דרך ארץ, מה שהיושר והשכל מחייב, אפילו אלו המצוות אין עושים מחמת דרך ארץ, מצד חיוב השכל והיושר, רק מגזרת המלך הבורא יתברך שמו שציווה עלינו בתורתו לעשות כך: וזה שאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים קיט לב): **"דרך מצוותיך ארוץ"**. הינו שאפילו המצוות והנהגות שנקראים 'דרך'... שמצד הדרך ארץ והיושר מחויבים להתנהג כך, כגון לבלי לגזול את חברו וכיוצא בזה... מצוותיך ארוץ". היינו שאינו מקים מצד דרך ארץ, כי אם מחמת מצוות התורה הקדושה...

ועל כן אמרו רבותינו זכרונום לברכה (ביבמות סא): **"ישראל קרויים אדם ואין העכו"ם קרויים אדם"**. כי אד"ם הוא ראשי תבות: **'ד'ירך מ'יצוותיך א'רוץ' כ'י ישראל עם קדוש**, אפילו המצוות שהם מצד השכל ודרך ארץ, גם אותם המצוות אינם מקיימים מצד היושר כי אם מחמת מצוות התורה הקדושה. ועל כן הם קרויים אד"ם בחינת: **"דירך מ'יצוותיך א'רוץ"**. ועיין עוד בליקוטי הלכות (ניקין ד יח) על אלו האומרים טעמים של הבל על המצוות הקדושות... ובהמשך דבריו שם: **"אך באמת, כל בריאת העולם ומלואו הכל נברא בשביל האדם כדי שיעבוד השי"ע"** ע"פ התורה והמצוות שנתן לנו. כי כל מצוה ומצוה, וכל אות ואות מהתורה הקדושה, כולם הם שיעורים וצמצומים קדושים לזכות על ידם להשגות אלוקות לנצח, שזהו עיקר חיים נצחיים...".

לחשיגה על ה'קאפיקע של השני
 וכשאנו עוסקים פרשת **'משפטים'**, פרשה שבה הוזהרונו על הזהירות הגדולה הנצרכת בענייני ממונות, כדאי לצטט 'שיחה' לימודית זו, מספר 'שיח שרפי קודש' (ג תפג) בספרו: **כששאל פעם החסיד הנודע בעבודת השם כחד משרפי מעלה - רבי געצי מאומאן, את הרה"ק רבי אברהם ב"ר נחמן: מה כוונת רבנו בענין 'משפט' המובא בליקוטי מוהר"ן' (ב), שזה נצרך לכל אחד ואחד בדרכי העבודה התמימה. ענהו: להשיגה על ה'קאפיקע' של השני. 'קאפיקע' שם מטבוע הקטנה ביותר ברוסיה: היטן יענמיס 'קאפיקע'.** אכן כן, זהו ה"משפטים" שעלנו לשמור, לא להיכשל אף גם בפרוטה קלה בחשש של ממון חברו.

סוד הגלגולים
 וכמה מבחילים הם דברי הידגל מחנה אפרים' בפרשייתנו, בזהירות בענייני ממונות. בהקשותו

הַמְיֵשׁךְ פְּנִינֵי פְּרִשָּׁה

זמן טובא עד שנסלק לו מעט מעט את הכל. יעו"ש.
ואפשר לדייק בדבריו, שכן כתוב פה במצוות הלוואה לשון **"עמי"**, שאינו כתוב בשאר המצוות - המובא כאן בפרשת משפטים, ד"עמי" כולל **כלל עם ישראל** וכמובא הרבה בגלות מצרים **"שלח את עמי"** ועוד. **דממצוה זו למדים על כלל עם ישראל להידבק במידותיו, ולוותר לזולת. ויעוין במד"ר** (פרשה ל"א) בכתבו: **"אם כסף תלוה את עמי, הדא הוא דכתיב (תהלים ק"ב, ה): טוב איש חונן ומלוה יכלכל דבריו במשפט, אין בריה שאינה חייבת לאלוקים, אלא שהוא חנון ורחום ומוחל על כל הראשונים, שנאמר (תהלים ע"ט, ח): אל תזכר לנו עונות ראשונים..."** כן אפשר להוסיף על תיבת: **"את העני עמך"** - ובדברי רש"י: **"הוי משתכל בעצמך כאילו אתה עני"**, דזהו גם כן באותו רעיון; לחשוב על שאנו מלווים ממנו ית' כביכול, וכשם שאנו רוצים שלא יהיה עלינו כנושה - כך אנו צריכים להיזהר לא להיות לאחרים **"כנושה"**.

"ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו" (כ"ב ל') רמז לדברי חז"ל (קידושין מ:): **"האוכל בשוק הרי זה דומה לכלב"**. וזה: **"ובשר בשדה... לא תאכלו"** - **"לכלב תשליכון אותו"**.

"וחדלת מעזב לו עזב תעזב עמו" (כ"ג ה)

בדברי רש"י על: **"וחדלת מעזב לו"**, **"בתמיהה"**, העזרה לזולת - גם לשונאך, נאמרה בלשון **שאלה ותמיהה**, שזה משנה תוקף. ובדברי הגר"ח (יומא כ"ח:). על דברי חז"ל: ששאלו לכה"ג: **"האיר כל המזרח עד שבחברון?"** באמרו: **"בלשון שאלה. כלומר הבט וראה בטוב שלא תטעה"**. וכן במפרשי ההגדה על שאלת **"מה נשתנה"** שזה בלשון **שאלה וקושיה**. שמכאן נוכל ללמוד גודל הציוני, השאלה הנוקבת, והתמיהה של: **"וחדלת מעזב לו" ? ? ?**

"למען ינוח שורך וחמורך ונפש בן אמתך והגר" (כ"ג י"ב)

אצל שור וחמור כתוב: **"ינוח"**, וב'בן אמתך, והגר' כתוב **"וינפש"**, אפ"ל ע"פ המובא בליקוטי מוהר"ן (קכ"ו) על הפסוק: (שמות ל"א): **"ישבת וינפש"** - **"כיון ששבת וי אבדה נפש"** (ביצה טז). "שמחמת גדל התענוג של הנפש יתרה שבא בשבת, על כן מתחילים תכף להתגעגע ולהצטער על אבדת הנפש במוצאי שבת".

ולכך בשביתת השבת של: **בן אמתך ועבדך**, שיש להם: **"נפש"**, (נפש יש לכלל בני אדם, לפי מדרגתם, זוהר ח"א ס"ב, ועוד) כתוב: **"וינפש"** - מלשון **"נפש"** אך **בשורך וחמורך** שאין להם **"נפש"** כתוב רק: **"ינוח"**.

"את אימתי אשלה לפניך" (כ"ג כ"ז)

לשון: **"שליחותי"** אפ"ל שבא לאפוקי: **"שליחות המרגלים"** לא"י שלא קירבם לא"י, וכאן בהבטחתם על ארץ ישראל, אמר הקב"ה בלשון: **"אשלה"**, שכיבכול - הוא ישלח.

כן יש לומר; שרמזו כאן: **גאולה ראשונה, וגאולה אחרונה**, שהם ע"י: **"שליח"**, וכדברי המדרש (פסיקתא רבתי ד): **"משה גאלם בשליחות ואליהו וגאלם לעתיד לבא בשליחות"**.

עוד יש לומר: **"אימתי אשלה לפניך"** שלפני הכל: זה מידת היראה, **"ראשית חכמה יראת ה'"**, ובדברי רבנו: **שעיקר ההתחלה זה: יראת העונש'**. וזהו דיוקן: **"אשלה לפניך"** - לפני הכל.

וגם נלמד מכך דרכי ההתחזקות במידת ה'יראה', כנכתב: **"לפניך ישלך לפני האדם בכל מקום"**, וכמובא בדברי מוהר"ן (בהמה טהורה ד): **"ואפילו מי שנפל מאוד ח"ו, אפילו אם נפל לעבירות ח"ו, צריך לו ג"כ שיהי לו יראה גדולה מהשי"ת, לחזק את עצמו בכל נקודה ונקודה שיוכל למלט נפשו מרע ולמשוך עצמו לאיזה טוב"**.

ואפשר להוסיף; שיש כאן ג' אותיות: **א' א' א' אימתי אשלה**, כנגד ג' מיני יראה הנצרכים - כמובא בדברי רבנו (ליקו"מ ס'): **ששלימות היראה הוא בג' בחינות: מורא שמים, ומורא רבך, ומורא אב ואם.**

בפעולה קטנה אחת ביכולתנו לצאת מטומאה לטהרה ולהתקדש לפני אבינו שבשמים!

זוית ראיה <<

סיפורים מאירים

סיפורי פרשה במשנת רביה"ק מוהר"ן מברסלב ותלמידיו ז"ע

"ובשביעית יצא לחפשי" (שמות כ"א ב)

מבטיח אני לך שתוך שנה הוא יחזור לביתו

היה זה החסיד רבי אהרן קיבליטשער (חמיו של רבי לוי יצחק בנדר רבי הירש לייב ליפל ועוד) שהיה עריק מהצבא ברוסיה, אולם בהמשך - בשנת תר"ל, נתפס ע"י השלטונות וגויס בעל כורחה לצבא הרוסי, כשנלקח לשרת במחנה צבאי בעיר ז'יטאמיר. בעודו משאיר את זוגתו ותינוקם הקטן בבית.

רבו החסיד הנודע רבי פינחס מקיבליטש, שידע את צרת העדרו של תלמידו רבי אהרן מביתו, בא לביתו כדי לעודד ולחזק את זוגתו שנשארה לבדה עם הפעוט הקטן.

זוגתו בכתה לפני רבי פינחס וטענה אליו: **"מה אעשה עתה לבדי כל משך זמן שירותו משך חמש שנים (זה היה אז משך זמן השירות), ומי יגדל את הילד?"** ניחמה רבי פינחס באמרו לה: **"מבטיח אני לך שתוך שנה הוא יחזור לביתו"**. תוך כדי שהוא מוסיף ואומר: **"אם אני אהיה עוד אז בין החיים או לא, איני יודע, אבל הוא בוודאי יחזור"**.

ואכן באותה השנה ישב המלך ניקולאי עם שריו באיזו אסיפה, באמצע הישיבה התגעגע לראות את בנו התינוק ויצא מהאסיפה. הלך לכיוון ביתו והשתעשע עם התינוק.

בעת שהשתעשע עם התינוק, פנתה אליו המלכה ושאלה אותו: **"אמור נא מלכי. אתה יש לך תינוק, וכשאתה מתגעגע אליו אתה הולך לראותו. אולם מה יעשו החילים שלנו שהם מחוץ לביתם המתגעגעים גם הם לתינוקותיהם?"**

דבריה של המלכה השפיעו על המלך, ובאותו שנה חקק חוק שכל חייל שיש לו תינוק בביתו הרי הוא משוחרר מהשירות.

וכך שוחרר רבי אהרן מהשירות, ומיהר לחזור לביתו כשאות שמחה נסוך על פניו. אך יחד עם זאת נהפכה לו השמחה לתוגה, כי התבשר שרבו האהוב רבי פינחס נתבקש לישיבה של מעלה. רבי פינחס נפטר צעיר לימים עוד טרם הגיע לגיל הארבעים לחייו ז"ע.

כשביקש פעם רבי לוי יצחק בנדר מחותנו רבי אהרן קיבליטשער, שיספר לו איזה מעשה ועובדה מרבי פינחס רבו, ענה לו חותנו בצער: **"איני יכול לצייר לך ולהסביר לך איזה יהודי יקר היה רבי פינחס"**.

סיפר הגה"ח רבי אברהם שטרנהארץ, שפעם בילדותו בערב ראש השנה קרא אליו זקנו הרה"ק הרב מטשעהרין ואמר לו: **"לך ראה נא איך שאברך מדבר בעבודת השם על פי דרך רבינו"**, בהצביעו בידו על רבי פינחס קיבליטשער שעמד ודיבר עם סובביו מעבודת השי"ת.

רבי פינחס וכן רבי אהרן קיבליטשער תלמידו, היו בעלי מנגנים וחיברו כמה ניגונים המפורסמים אצל חסידי ברסלב.

"את העני עמך" (שמות כב כד)

לא קנה לעצמו מעיל - כי לא היה לו כסף גם עבור חבירו

היה זה פעם, ששהה רבי יצחק - אצל אביו הגדול רבי נתן מברסלב ז"ע, שמע את אביו שח על חשיבות וגודל מעלת הפתלה וההתבודדות, שצריכים על הכל לבקש מהשם יתברך, על כל דבר ודבר, קטן כגדול, ולא לעשות שום פעולה ללא תפלה ובקשה מהשם יתברך על כך.

נענה רבי יצחק ואמר: **"אבא, האם גם על ענין ידידותי עם חברי ורעי הטוב- רבי מרדכי, וסדר הנהגתי עמו אני צריך לבקש מהשם יתברך?"**

רבי מרדכי זה ורבי יצחק - היו חברים בנפש, ואהבתם התבטאה בכך, שר' יצחק לא היה קונה לעצמו שום דבר אם לא קנה אותו הדבר גם לרעו ר' מרדכי. ומשכך, לא היה לר' יצחק מעיל פרווה חורפי הנקרא **"פיטער"**, כי לא היה לו כדי סיפוק לקנות שני מעילים כאלו, מרוב אהבת החברים שהיה בניניהם, ונהג כך משך זמן רב. ולא ראה לכאורה מקום לתפילה על כך.

נענה מוהר"ן באמרו: **"אם מתפלל אתה על הדבר להשם יתברך, הרי מקנא אני בך ואם לאו לא"**, **"טאמער פֿעטסטו גאט אויף דעם גין איד דיר מֿקנא טאמער נישט, גיין"**. והיה הדבר לפלא בעיני רבי יצחק - תשובת אביו, היות והיה ברור לו שאהבת חברו הוא כה איתן וחזק ששום דבר לא יפריד ביניהם. אולם; לא עברו ימים רבים, ונהיה פירוד בין שני החברים לתקופת זמן, והיה זה לפלא גדול בעיני רבי יצחק.

ובתגובתו לכך התבטא אמר: **אני לעולם לא הייתי נחלק בדעתי עם רבי מרדכי, אלא אך ורק כדי שאראה שאכן אבי היה צודק. אידך וואלט זיך מיט רבי מֿרדכי קיין קאל נישט צוקריגט, נאר פֿדי איד זאל זעהן אז דער טאטע איז גינען גינעט"**.

מוסדות ברסלב 'אהבת משה'

ע"ש מוהר"ן מברסלב זי"ע

המוסדות הוותיקים והמנוסים דוברי לשון הקודש קרוב לארבעים שנה בהכוננת זקני אנשי צ"ל ושיב"ל

הננו שמחים להודיע

שהחלה ההרשמה לשנה"ל תשפ"ז

לכיתות גן ומכינות, תלמודי תורה ירושלים - בית שמש
ישיבה לצעירים והישיבה הגדולה - ביתר עילית

וחפ"ה בדינו יצלה להמשך חינוך בנינו לתורה, חסידות ויראת שמים בדרכי רביה"ק הנ.מ.ח. ז"ע

לפרטים וקבלת טפסי רישום
02-5829920